

Asia: VN/25055/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi laeiksi huoltovarmuuden turvaamisesta ja Huoltovarmuuskeskuksesta sekä turvavarastolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. 1 § Lain soveltamisala ja tavoitteet

-

2. 2 § Huoltovarmuudesta vastaavat viranomaiset

-

3. 3 § Huoltovarmuuskeskuksen asema ja toimiala

-

4. 4 § Huoltovarmuuskeskuksen tehtävät

-

5. 5 § Pääjohtaja ja johtoryhmä

-

6. 6 § Työjärjestys

-

7. 7 § Huoltovarmuuskeskuksen ohjaus

-

8. 8 § Huoltovarmuuskeskuksen ohjausryhmä

-

9. 9 § Huoltovarmuuden yhteistyöryhmä

-

10. 10 § Huoltovarmuusneuvosto

-

11. 11 § Sektorit, poolit ja toimikunnat

-

12. 12 § Valtion varmuusvarastointi

-

13. 13 § Valtion varmuusvarastoja koskeva päätöksenteko

-

14. 14 § Varmuusvarastoituja lääkkeitä, lääkinnällisiä laitteita, henkilösuojaimia ja muita terveydenhuollossa käytettäviä tavaroita koskeva päätöksenteko

-

15. 15 § Tuotantovarausten ja suorituskykyvarausten hankinta

-

16. 16 § Huoltovarmuusrahasto ja huoltovarmuusmaksu

-

17. 17 § Huoltovarmuusrahaston hallinto

-

18. 18 § Kirjanpito, tilintarkastus ja tilinpäätös

-

19. 19 § Lainanottovaltuus

-

20. 20 § Tuen myöntämisen yleiset edellytykset

-

21. 21 § Muissa laeissa säädettyt tuet ja korvaukset

-

22. 22 § Omaisuuden siirtyminen

-

23. 23 § Huoltovarmuuskeskuksen tiedonsaantioikeus

-

24. 24 § Tietojenantovelvollisuus

-

25. 25 § Salassa pidettävän tiedon luovuttaminen

-

26. 26 § Virka-apu

-

27. 27 § Uhkasakko

-

28. 28 § Huoltovarmuusrikkomus

-

29. 10. luku Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

-

30. Muu asia, jonka haluatte tuoda työryhmän tietoon

Viite: Lausuntopyyntöne 24.6.2025 (VN/25055/2023)

Luonnos hallituksen esitykseksi laeiksi huoltovarmuuden turvaamisesta ja Huoltovarmuuskeskuksesta sekä turvavarastolain muuttamisesta

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi huoltovarmuutta koskevan lainsäädännön kokonaistarkastelussa.

THL kannattaa esitettyjä muutoksia Huoltovarmuuskeskuksen aseman muuttamisesta valtion virastoksi sekä sen aseman ja tehtävien säätämisestä nykyistä selkeämmin lain tasolla. Esitetyt muutokset parantavat sosiaali- ja terveydenhuollon toimialalla tapahtuvaa tiivistä yhteistyötä huoltovarmuusnäkökulman huomioimisessa osana toimialan valmius- ja varautumistyötä ja väestön toimintakyvyn ja palveluiden elintärkeän toiminnon turvaamista. Esitetyt muutokset tukevat hyvinvointialueiden varautumista häiriötilanteisiin ja kriiseihin, kun Huoltovarmuuskeskus asemoituu entistäkin selkeämmin taloudellista toimintaa, välttämättömien tavaroiden ja palveluiden tuotantoa ja saatavuutta sekä kriittisen infrastruktuurin turvaamista kehittäväksi ja edistäväksi viranomaiseksi.

THL katsoo, että esitys Huoltovarmuuskeskuksen poikkihallinnollisesta ohjausryhmästä vahvistaisi merkittävästi huoltovarmuustoiminnan kiinnittymistä entistäkin tiiviimmin osaksi toimi- ja hallinnonaloilla tehtävää varautumista ja valmiutta. Tiiviimpi ohjaussuhde sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan ja Huoltovarmuuskeskuksen välillä mahdollistaisi

Huoltovarmuuskeskuksen tehtävien, resurssien ja ohjelmatoiminnan kytkennän sosiaali- ja terveydenhuollossa koronapandemian jälkeen muodostuneisiin valmiuden ja varautumisen rakenteisiin. Huoltovarmuuskeskuksen ohjattavuuden ja läpinäkyvyyden kehittäminen on keskeistä tässä lainsäädännön kokonaistarkastelussa.

Huoltovarmuuskeskuksen vastuulla on varmuus-, velvoite- ja turvavarastoinnin hoitaminen esitetyn uuden lain huoltovarmuuden turvaamisesta ja Huoltovarmuuskeskuksesta 4 §:n 1 momentin kohtien 6) ja 7) mukaisesti. Lain 13 ja 14 §:ssä säädetään varmuusvarastojen käytöstä koskevasta päätöksenteosta. THL korostaa, että koronapandemian aikana ilmenneitä ongelmia varmuusvarastoitujen tarvikkeiden määrässä, laadussa ja käyttöön otossa voidaan ehkäistä vain tiiviillä yhteistyöllä sosiaali- ja terveydenhuollon poikkeusolojen neuvottelukunnan, sosiaali- ja terveysministeriön, yhteistyöalueiden valmiuskeskusten ja hyvinvointialueiden logistiikkakeskusten välillä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on toiminut yhteistyössä kaikkien mainittujen tahojen sekä Huoltovarmuuskeskuksen ja huoltovarmuusorganisaation kanssa, edistämällä sujuvaa kansallista tiedonkulkua varastoitavien tarvikkeiden ja laitteiden laadusta ja määrästä.

Varmuusvarastoitavien tarvikkeiden ja laitteiden tulee muodostaa tarpeenmukainen kokonaisuus velvoite- ja turvavarastoitavien tarvikkeiden kanssa, joita tulee kierrättää mahdollisuuksien mukaan osana sosiaali- ja terveydenhuollon toimintojen normaalia materiaalien käyttöä, jotta varastoitavat tavarat eivät päädy varastoaikanaan käyttötarkoitukseensa soveltumattomaksi. Lainsäädäntöön kirjatusta varastointitavoista tulee muodostaa toisiaan täydentävä, hävikin minimoiva ja kansallisia sekä kansainvälisiä resursseja hyödyntävä kokonaisuus, jossa Huoltovarmuuskeskuksen rooli määritellään toimialan tarpeisiin ja substanssiosaamiseen perustuen. Tähän esitettyjen lain huoltovarmuuden turvaamisesta ja Huoltovarmuuskeskuksesta 14 §:n mukainen STM:n hallinnonalan ja Turvavarastolain 3 §:n mukainen valtioneuvoston päätöksenteko antavat hyvän perustan.

Hallituksen esitysluonnoksen perustelujen kohdassa 7.2. Turvavarastolain 1 § todetaan, että turvavarastointilain veloitteita suhteessa eri materiaalien velvoitevarastointilakeihin tullaan arvioimaan osana laajempaa materiaallisen varautumisen uudistusta. Turvavarastolain uutta 8 b § muotoilua tulisi kuitenkin tarkastella jo tässä vaiheessa siltä osin, ettei materiaallisen varautumisen laajemmassa uudistuksessa pääse syntymään tilannetta, jossa HVK:lle annettavalla toimivallalla olisi oikeus päättää turvavarastojen tilapäisestä alittamisesta tai muusta lain mukaisesta käytöstä myös sellaisissa varastoissa, joissa varaston käyttöön liittyvä toimivalta on säädetty jo toiselle virastolle. Hallinnollisesti ei ole tarkoituksenmukaista, että kaksi eri virastoa päättää saman varaston käytöstä, jolloin päätökset voisivat pahimmillaan olla ristiriidassa keskenään.

Lain Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta 5 §:n 1 momentin 1) kohtaan lisättiin (HE 246/2022) THL:lle oikeus kerätä tilannekuvatietaa hyvinvointialueilta, Helsingin kaupungilta ja HUS-Yhtymältä. Tilannekuvatieta sisältää tiedot terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista sekä niiden tuoteturvallisuudesta ja varautumiseen käytetyistä resursseista. THL:n ylläpitämisen ja kehittämisen, jo käynnissä olevan sosiaali- ja terveydenhuollon valmiuden ja varautumisen tilannekuvatoiminnon hyödyntäminen ja jatkokehittäminen materiaallisen varautumisen tilannekuvan keräämisessä ja

julkaisemisessa on välttämätöntä, jotta huoltovarmuustoiminta saadaan kiinnittymään osaksi toimialan varautumista ja valmiutta. Yhtenäinen ja jaettu tilannekuva sosiaali- ja terveydenhuollon valmiudesta muodostaa pohjan, jolla häiriötilanteiden ja poikkeusolojen hallinta yhteistyöalueilla sekä kansallinen johtaminen mahdollistuu.

THL katsoo, että esitetyn lain huoltovarmuuden turvaamisesta ja Huoltovarmuuskeskuksesta 23-25 §:in sisältyvät oikeudet ja velvoitteet tietojen saantiin, antamiseen ja luovuttamiseen edistävät Huoltovarmuuskeskuksen ja huoltovarmuusorganisaatioon kuuluvien yritysten merkitystä osana sosiaali- ja terveydenhuollon materiaalista varautumista. Huoltovarmuuskeskuksen tiedonsaantioikeudet mahdollistavat THL:n ja HVK:n välisen yhteistyön valtakunnallisen tason materiaalien riittävyyden seurannassa. HVK voi 24 §:ssä säädetyn tietojenantovelvollisuutensa avulla kerätä sektori- ja poolitoiminnassa mukana olevilta huoltovarmuuskriittisiltä yrityksiltä tietoa, joka täydentää lain Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta 5 §:n nojalla kerättyä valtakunnallista materiaallisen varautumisen tilannekuvaa. Jotta tiedonkeruu sote-sektorin materiaallisen varautumisen tilannekuvan keräämisessä mukana oleville toimijoille pysyy hallittavana, tulee HVK:n keräämässä tilannekuvassa pystyä hyödyntämään säännöllisesti sote-sektorin toimijoilta THL:n keräämää tietoa ja tuottamaan siihen lisäarvoa.

Pääjohtajan sijainen

Anneli Pouta

Osastonjohtajan sijainen

Carita Savolainen-Kopra

Halme Yrjö-Pekka

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL